
ES POT REDUIR LA POR DE LA DELINQUÈNCIA QUE TENEN LES DONES?

ELIZABETH A. STANKO

Cap de la Unitat d'Anàlisi i Recerca Estratègica de la Direcció de Recursos del Servei de Policia Metropolitana de Londres

Aquest article es divideix en tres parts. A la primera, l'autora resumeix les seves publicacions anteriors sobre les dones i la por de la delinqüència en l'àmbit de la criminologia. A la segona part, reflexiona sobre la importància d'aquesta obra avui dia: es té en compte una veu de gènere quan es tracta la por en els debats sobre la delinqüència? A la tercera part planteja preguntes sobre l'enfocament criminològic del problema de la por de la delinqüència de les dones al seu país. Aquest enfocament sobre el *problema de la por* de les dones, emmascara l'absència real de protecció o de compensacions legals contra la violència de gènere?

També indica que les conclusions que es poden extreure dels conflictes internacionals és que la violència de gènere contra les dones es fa servir com a acció «natural» de guerra.

This paper is divided into three parts. First, the author summarises my earlier published work on women and fear of crime in the criminological literature. In the second part, she reflects on the relevance of this work today: does a gendered voice on «fear» matter in debates about crime? The third section asks questions about our criminological focus on the problem of women's fear of crime within national borders. Does our focus on women's «problem of fear» mask the real absence of protection or redress for sexual violence in law?

She also suggest that the lessons from today's international conflicts show sexual violence directed towards women as a naturalised state of war.

1. LA POR DE LA DELINQUÈNCIA DE LES DONES

1.1 POR DE LA DELINQUÈNCIA I PARADOXA DE GÈNERE

Vull començar reflexionant sobre els orígens del concepte *por de la delinqüència*, que, popularment, es fa servir com a baròmetre de la seguretat pública. Aquest concepte, creat a mesura que la recerca criminològica ha anat avançant, s'ha convertit en l'eina més popular a l'hora de conceptualitzar la vulnerabilitat davant la delinqüència a les societats occidentals. El risc davant la delinqüència s'interpreta com a valoració individual del risc de victimització i s'ha convertit en un indicador global per mesurar l'ansietat causada per la violència i la intimidació.

Si fem una ullada als orígens d'aquest concepte, veurem que el context general de la preocupació ciutadana sobre la seguretat en la vida quotidiana va aconseguir una presència en segon pla constant en els discursos polítics sobre l'ordre públic. La por de la violència contra persones —independentment del gènere— va

néixer en el nucli del malestar ciutadà de mitjans de la dècada de 1960 als EUA (Stanko 2000). Els múltiples punts de contacte entre les qüestions de raça, delinqüència i agitació social van formar la base de la por de la delinqüència. Es feien enquestes que preguntaven a la gent sobre la delinqüència i els disturbis. Més endavant, es van fer enquestes que se centraven exclusivament en les preocupacions sobre la delinqüència i deixaven de banda els disturbis socials. La naturalesa criminològica de les enquestes sobre delinqüència va tenir un paper significatiu a l'hora de posar en primer pla la recerca científica criminològica sobre la delinqüència desvinculada de les desigualtats socials.

Els criminòlegs descriuen la por de la delinqüència com a «inseguretat de la vida moderna», un «problema amb la qualitat de vida d'un mateix», «la percepció del desordre social» o «malestar urbà». De tota manera, en termes generals, els criminòlegs i els polítics es limiten a fer servir la por de la delinqüència per mesurar la preocupació per la delinqüència, preocupació que cal «calmar» per reduir-ne els efectes i per garantir la legitimitat de l'Estat a l'hora de proporcionar un «ordre local segur». De fet, es pot dir que molts dels debats que tracten la racionalitat de la por de la delinqüència es deuen, almenys parcialment, a aquesta estratègia.

Ja fa tres dècades que el concepte de por s'ha desvinculat d'un context general que reconegui el dany causat per la manca de capital social i els avantatges que té poder-hi accedir. Els qui diuen que tenen por són, bàsicament, grups que informen d'una victimització «oficial» inferior. Normalment, els contextos generals que reconeixen l'agitació social queden en suspens davant els objectius del debat teòric sobre la por de la delinqüència. La visió general de Hale (1996) sobre la por de la delinqüència destaca que s'ha debatut sobre la manera d'interpretar la por de la delinqüència com a indicador de la fragmentació social. No obstant això, la creació del concepte *por de la delinqüència* va motivar la limitació d'aquest mateix concepte, ja que quedava encerclat i emmarcat per les preocupacions criminològiques sobre la delinqüència i la mala educació, i ha quedat fora del context històric i del discurs polític. Així, doncs, ens podríem preguntar per què les publicacions sobre la por de la delinqüència van iniciar un llarg debat sobre la racionalitat o la irracionalitat d'aquesta por (vegeu Hale 1996).

La por de la delinqüència es va convertir en problema per mèrits propis i ben aviat va passar a ser un problema per a les dones i la gent gran, ja que aquests dos grups socials ocupen els primers llocs de la classificació de la por. Amb el pas del temps, altres grups (com ara les organitzacions a favor dels drets dels homosexuals) van manifestar (i, després, van demostrar amb els resultats de les enquestes que hem comentat) que el seu risc davant la delinqüència i la por de la delinqüència estaven en línia amb els de les dones i la gent gran. Durant la dècada de 1980, la por de la delinqüència va tenir el poder d'un discurs de «desigualtat» i va aconseguir que els polítics reconeguessin que determinats ciutadans no se sentien protegits per l'Estat. En la lluita per aconseguir un tractament més equitatiu com a ciutadans, determinats grups han fet servir les enquestes sobre la delinqüència com a eines per demostrar que la seva relació amb la seguretat i la inseguretat és diferent de la que té la societat en general. Els defensors de les dones, els grups de pressió de les minories, els grups defensors dels drets infantils i les organitzacions homòfi-

les van aprofitar el missatge polític popularitzat de la por de la delinqüència per als seus objectius.

Un dels mètodes era fer servir les conclusions sobre els índexs més alts de por de la delinqüència per fer aflorar les experiències violentes «ocultes». Les investigadores feministes, per exemple, van adaptar les enquestes sobre la delinqüència i van demostrar que les dones tenen uns índexs de por de la violència alts, així com d'actes violents no denunciats. Així mateix, si analitzem les dades de les enquestes sobre la delinqüència buscant diferències entre grups racials pel que fa a la por i a les experiències amb la delinqüència, veurem que sí que n'hi ha. Les organitzacions defensores dels drets dels homosexuals han fet servir les enquestes sobre la delinqüència per fer aflorar experiències d'homosexuals i lesbianes amb la violència homofòbica, i també les han utilitzat per posar en dubte que la policia es prengui seriosament aquest tipus de violència.

L'ús de les enquestes sobre la delinqüència per captar i demostrar la por de la delinqüència, doncs, va sacrificar el seu discurs polític contemporani sobre la desigualtat en favor de l'ordre públic i el lloc que ha d'ocupar la seguretat ciutadana en aquest sistema. Com ja he dit en altres ocasions, l'ús de la por de la delinqüència com a concepte no aconsegueix fer aflorar les desigualtats i la responsabilitat final de la seguretat recau sobre els grups més desestructurats i amb més problemes socials.¹ Les víctimes de la violència podrien demanar que l'Estat les protegís contra la misogínia, l'homofòbia i el racisme institucionalitzats, de la mateixa manera que els residents als guetos dels EUA podrien demanar que es redistribueixin les rendes per combatre la pobresa. Ara bé, aquesta transformació no la pot aconseguir l'ordre públic sol. Tot i que molts cossos de policia del món occidental han intentat resoldre «l'angoixa localitzada» de determinats grups (en la majoria de casos, amb la creació d'unitats especialitzades en tipus de violència concrets, com ara la violència domèstica o homofòbica), no hi ha hagut una evolució significativa de la por de la delinqüència, especialment de la que es mesura amb aquesta pregunta tan clàssica: «Se sent segur, als carrers del barri, quan és fosc?». Encara que hi ha grups desfavorits que han fet un ús instrumental de la política de l'angoixa, les accions de l'Estat per reduir la violència no han pogut.

Sens cap mena de dubte, la diferència de gènere és la conclusió més present en les publicacions sobre la por de la delinqüència (Stanko 1995).² Les dones tenen un índex de percepció de la inseguretat tres vegades superior al dels homes, tot i que el risc registrat de patir actes violents contra la persona, especialment pel que fa a les agressions, és inferior al dels homes. A més, no hi ha una correlació entre el risc de victimització fet públic per actes delictius violents i la por que tenen de ser víctimes d'aquests actes. Els homes joves, que són els que diuen que se senten més segurs, també són els qui tenen una proporció més alta de victimització per actes violents contra la persona.

1. Vegeu Stanko i Curry, 1997.

2. Atès el nombre de vegades que em demanen que faci ressenyes sobre articles que toquen aquest tema, veig que continua sent un tema de debat popular.

1.2 LA POR FEMENINA COM A MECANISME INTERIORITZAT

Tot i que hi ha hagut crítiques sobre la manera en què cal interpretar la por de la delinqüència, el concepte mateix i el que se suposa que ha de representar (l'ansietat de les dones davant la delinqüència i el desordre públic) es tracta com a problema social per ell mateix. El fet de conceptualitzar el grau d'amenaça i intimidació que hi ha fora de la definició legal de conducta delictiva (tal com vaig fer durant la dècada de 1990) era una manera d'explicar per què les dones tenien un nivell de por tant alt. Si incloem la conducta intimidadora (però que pot no causar lesions físiques), es posa en dubte la naturalesa criminològica de les enquestes sobre la delinqüència (que sí que té en compte els danys) i posa les experiències danyoses de les dones en una teranyina de suposada igualtat social.

Les enquestes sobre la delinqüència es van convertir en una eina molt popular per resituar el concepte de la por de la delinqüència en el discurs polític de la ciutadania de les dones. *El dret a la seguretat en l'espai públic, caminar pel carrer tranquil·la i sense amenaces, es va convertir en un dels punts principals de les campanyes de les dones contra la violència de gènere*. Les enquestes sobre la delinqüència de gènere van mostrar uns nivells alts de violència física i sexual contra les dones. Aquestes mateixes enquestes demostraven que la majoria de les dones informaven que havien patit amenaces i intimidacions i que haver patit aquestes amenaces els feia canviar la conducta per evitar possibles trobades amb el *perill del desconegut*. La inclusió de preguntes sobre assetjament sexual (i també sobre assetjament racista o contra persones no heterosexuales, per exemple) va ampliar la manera en què les enquestes sobre la delinqüència mostraven els efectes de la desigualtat sobre la seguretat personal.

De tota manera, la intimidació i les amenaces també deixen entreveure que les dones identifiquen determinats contextos (normalment públics, i no privats) com a insegurs. La recerca indica que les dones fan una vida més limitada i cautelosa en l'ús de l'espai públic, tot i la clara evidència que és en l'àmbit domèstic on es produeixen més danys col·lectius contra les dones. Les proves registrades sobre les dones, la violència i la victimització són aclaparadores i demostren que la majoria d'actes violents contra aquestes són exercits per homes *coneguts*. Aquestes implicacions sobre qui se suposa que pot ser perillós han generat discursos contradictoris sobre el risc per a les dones, les seves responsabilitats i la responsabilitat dels homes en relació amb aquest perill. Es diu que només les «bèsties» ataquen les dones, però són els qui pertanyen al cercle «íntim», que en teoria no són bèsties, els qui exerceixen més actes de violència de gènere.

Pot ser que un dels punts que genera aquesta contradicció en les publicacions de recomanacions sigui la manera en què es fa servir el terme *seguretat*. La seguretat s'ha convertit en un valor fonamental, entre altres àmbits, en el de la salut, les finances, el sexe, la feina o els riscos ambientals. En aquest context, el risc està present en tot moment. Rebem els impactes constants de proves sobre el risc de contraure càncer, de perdre la feina, de veure morir un nen, etc. El problema és que no totes les persones que fumen pateixen càncer, ni tots els malalts són fumadors, però el fet que en coneguem el risc implica que prenguem mesures per evitar-ho.

Què significa això, aplicat al risc de les dones davant la violència de gènere? Saber que els homes coneguts representen el perill més gran no ajuda a saber quins homes són perillosos ni quins no són violents. Tal com diuen les feministes radicals, el discurs que dóna suport a la violència masculina és el poder social, institucional i personal.³ Si es donés més accés en aquest poder a les dones, potser es podria reduir el risc que fossin víctimes de la violència de gènere. De tota manera, segons que confirmen la tasca que duen a terme els grups d'autoajuda i els registres dels organismes públics, no hi ha cap categoria concreta de dona que sigui immune a la violència de gènere. La definició del risc en aquest context fa que totes les dones estiguin exposades potencialment a la violència de gènere. La seguretat per a les dones es defineix com a *posar barreres* a les accions dels homes violents. El fet d'orientar les dones sobre qüestions com ara la manera de comportar-se en públic o d'establir relacions més segures no és cap garantia de seguretat. Encara que estigui més segura, una dona no deixa mai d'estar exposada a la violència de gènere.

Si estudiéssim els consells de prevenció de la delinqüència per veure què implica «estar en perill» per a les dones, podríem veure-hi discursos diferents. En els impresos informatius que editen una llista d'accions «segures» a l'espai públic es pressuposa que aquestes accions aturaran tots els agressors que no siguin patològics. S'espera que les dones, com a part de la seva conducta ciutadana activa, siguin responsables de la seva pròpia seguretat. Aquesta forma d'actuació «apropiada» dóna els senyals «adequats» perquè els homes que no són malalts patològics no ataquin les dones. La nostra «consciència moderna» ha canviat en aquesta nova era de conscienciació sobre el perill i el risc? Moltes ens preparam per evitar la violència masculina com si es tractés d'una catàstrofe imminent. Aquesta preparació s'ha convertit en una rutina i en una part normal de ser dona (Stanko 1990 i 1997; Madriz 1997a). Com a conseqüència d'aquest estat d'alerta, ens controlem restringint les activitats en públic a causa de l'ansietat que ens provoca la possibilitat que es produeixin actes violents i apliquem més precaucions que els homes (Gardner 1995; Stanko 1996). Les rutines de precaució es converteixen en un comentari invisible sobre els dilemes de la seguretat: se suposa que els homes són els protectors, els elements íntims, el nostre suport, i resulta que són l'origen del perill, especialment allà on se suposa que estem més segures, a casa nostra.

Si conceptualitzem la violència masculina com a cosa inevitable o natural, no veurem que s'entrellaça amb altres desigualtats que se suposa que estan estructurades per causa d'altres diferències «naturals». El sexe, la raça, el país, la religió, l'ètnia, la família, etc., interaccionen amb les nostres experiències sobre la violència masculina. Les explicacions que donem sobre la gestió del perill fan paleses moltes altres coses sobre els discursos que donen com a normal el perill que representen els homes. El que diem sobre la seguretat —tant pel que fa a evitar la violència

3. Si voleu veure una anàlisi interessant sobre aquests discursos i els maltractaments a l'esposa, vegeu O'Neill 1998.

potencial com a la gestió de les seves conseqüències— demostra que hi ha relacions entre el poder i el desig (Holland *et al.* 1998). Per a moltes dones, el perill que poden representar els homes coneguts està entremig d'una gran teranyina de desig sexual, però el desig sexual no és fix ni immutable. No deixar-se arrossegar pels símbols de l'heterosexualitat és una feina que hem de fer totes les dones: les heterosexuals i les que no ho són. Del debat sobre la sexualitat i l'efecte que té en la personalitat podem extreure conclusions que posen en dubte els discursos sobre el perill que representen els homes. Aquesta intersecció entre gènere i sexualitat, per exemple, permet mostrar un discurs «al límit». Yanagisako i Delaney (1995, 18) diuen que «les persones pensen i actuen en les *interseccions* dels discursos».

Les preguntes sobre les interseccions dels perills que els homes representen per a les dones sovint queden eclipsades pels discursos biològics i psicològics i per l'associació de la violència masculina com a explicacions dels danys causats per la *delinqüència*. Els danys causats per la delinqüència s'atribueixen a les accions d'una persona concreta. Aquesta distinció ens permet recórrer a un discurs que explica molt fàcilment per què un home concret en una situació concreta és violent i un altre, en una situació similar, no ho és. Aquesta diversitat de comportaments dificulta la conceptualització de la violència contra les dones a mans d'homes coneguts, tant com a experiència col·lectiva com a experiència individual.

Crenshaw (1994) diu que, en el cas de la violència domèstica, és difícil establir les complexitats de les diferències si el que es vol aconseguir és un suport públic ampli. Si diguéssim que la víctima de la violència domèstica és una dona blanca, heterosexual i de classe mitjana podríem aconseguir el suport de la majoria de la població, però podria limitar-lo a les categories de dones que pateixen maltractaments. En els seus estudis sobre la violència homofòbica, Smith (1992) advertia especialment els activistes en favor dels homosexuals que, en el procés de negociar una seguretat per als «no-heterosexuals», les organitzacions i la policia haurien de definir (i, després, des-definir) les personalitats. Inevitablement, utilitzar les diferències entre dones com a recurs per posar en dubte els debats sobre la violència, sense fer front als discursos que «naturalitzen» la violència, pot tenir l'efecte de detectar els mals comportaments d'homes concrets, o la incapacitat de les dones d'exercir un judici adequat per evitar la violència d'aquests homes.

La diversitat de dones i la seva capacitat per actuar escollint un tipus d'acció no violenta també és una manera de controlar els homes violents. Atribuïm la seva violència a la biologia i/o la psicologia i eximim la responsabilitat col·lectiva de tots els homes sobre el control social de les dones. Les dones que intenten evitar la «inevitabilitat» de la violència masculina es classifiquen en víctimes «que s'ho mereixen» i que «no s'ho mereixen». Els homes violents queden circumscrits als que tenen defectes biològics o a febleses del caràcter. Les estructures socials generals que donen suport a aquestes categories i explicacions «naturals» del problema resulten invisibles, o sigui que es pot mantenir l'aura de la naturalesa de la violència masculina contra les dones com a cosa que queda fora de la competència de l'ordre social.

Els partidaris de l'autoajuda (*self-help*) constaten la persistència de la nostra capacitat de racionalitzar la violència masculina adaptant la nostra pròpia conduc-

ta i/o amb relació a les mancances d'homes concrets. El *mascle intern* (Holland *et al.* 1998) continua influïnt decididament en com ens percebem nosaltres mateixes i en el nostre deure de gestionar les conductes violentes dels homes per nosaltres mateixes. Al mateix temps, les respostes institucionals se centren a atribuir la culpa de la violència rebuda o exercida segons els casos particulars. Els discursos d'una política social centrada en la família es resisteixen a associar la violència masculina a la vida quotidiana i familiar. Aquesta lògica inclou un ordre social que es dona per natural i contribueix a rebatre la posada en dubte de determinades desigualtats socials. Així mateix, aquesta lògica va lligada a la incomprensió de com la violència afecta milers de dones, modulada per altres desigualtats socials. És en aquest cas en què la violència es desvincula dels perills addicionals d'aquestes desigualtats. L'afrontament del perill queda en l'àmbit individual o dels agents socials (com ara la policia), els quals —se suposa— estan més capacitats per detectar els «agressors desconeguts».

1.3 SENTIR-SE EXPOSAT A LA VIOLÈNCIA: LA INSEGURETAT RACIONAL TÉ GÈNERE?

Així, doncs, queda fora de discussió la manera en què les explicacions sobre el perill de la delinqüència s'interrelacionen amb les explicacions populars sobre el perill de la vida diària. Per tant, els criminòlegs es pregunten: per què les dones diuen que no estan tranquil·les i admeten més fàcilment que tenen por d'un perill potencial de trobar agressors en l'àmbit públic, tot i que tant les enquestes sobre delinqüència com el volum d'actes delictius denunciats a la policia indica que estan més segures que els homes?

Sembla que la imatge que les dones tenen dels perills de la delinqüència es correspon amb la que tenen els homes i se centra en la preocupació del perill «del carrer». Per exemple, en un estudi, les dones entrevistades van donar imatges extremes dels delinqüents, que caracteritzaven com a «bèsties, éssers irracionals i violents» (Madriz 1997b, 98). En un altre estudi, tot i haver informat sobre diverses agressions en l'àmbit domèstic i íntim, les entrevistades es referien a la violència potencial com a «perill dels desconeguts» (Pain 1993). Aquesta preocupació sobre el perill comença en els primers anys de la nostra vida. Els nens d'escola que van ser entrevistats en un altre projecte de recerca prenen precaucions per evitar la violència potencial, especialment amb desconeguts. Les nenes prenen més precaucions que els nens (Goodey 1994). La meua recerca sobre la seguretat i les estratègies de les dones adultes per evitar la violència demostra que les primeres lliçons sobre el perill esdevenen l'inici de tota una vida de manejar el perill, tant dins com fora de casa (Stanko 1990). Per això, quan preguntem a les dones sobre el perill, les nostres pors es tradueixen en pors sobre perills amagats en l'entorn físic: els aparcaments, les escales de llocs públics i el transport públic, llocs on ronden les «bèsties» i els homes «descontrolats».

El coneixement feminista sobre el potencial de la violència (tant d'homes coneguts com desconeguts) ¿s'ha gestionat com a problema per a la prevenció de la delinqüència com a antídote de la por? En un altre article vaig estudiar les

tècniques de valoració de riscos de les dones i vaig indicar que les dones prevenen el delictes regulant el seu comportament com a dones respectables o bé minimitzant el delictes (Stanko 1997). Les explicacions que donen les dones sobre haver de «mantenir-se segures» anticipen judicis negatius sobre la seva respectabilitat. Les dones amb les quals vaig parlar van demostrar que eren molt conscients de les jerarquies i de les expectatives socials de les altres persones. La intersecció del discurs sobre la violència i els discursos sobre la feminitat adequada convergeixen per demostrar que les desigualtats estructuren fins i tot els aspectes més trivials de la vida de les dones. Les dones confien en recursos que extreuen de diversos «pous» culturals i socials. La nostra capacitat per allunyar-nos de l'impacte de la violència està clarament emmarcada per les relacions que tenim amb els homes que ens maltracten. No obstant tot això, els discursos sobre la prevenció de la delinqüència reflecteixen una major preocupació de l'Estat sobre el perill dels *desconeguts*.

A la Gran Bretanya, la prevenció de la delinqüència va ser el marc de treball principal que va guiar la política del govern a finals del segle xx. L'anàlisi de Garland (1996) d'aquesta iniciativa indica que la prevenció de la delinqüència mobilitza les persones que estan fora del govern per ajudar a lluitar-hi en contra. Aquesta estratègia de responsabilització, tal com l'anomena Garland, intenta animar les persones i les organitzacions no estatals perquè treballin conjuntament a fi d'augmentar la conscienciació sobre la manera d'evitar la delinqüència, identificar les persones sospitoses i unir-se a un moviment civil per tal de combatre-la. A més, per a aquesta estratègia és clau fer servir els consells de la policia i el govern sobre la millor manera d'evitar la victimització (Stanko 1997). Les dones són destinatàries principals d'aquesta informació.⁴

Tal com indiquen les enquestes sobre la delinqüència, les dones estan força més preocupades per la seva seguretat i, per això, són destinatàries «naturals» de la prevenció de la delinqüència. L'elecció de les dones com a destinatàries pot ser curiosa, ja que, segons dades oficials, és el grup amb un risc més baix de patir violència interpersonal. En realitat, els destinataris principals de la informació sobre com evitar la violència haurien de ser els homes joves.

Les publicacions sobre la prevenció de la delinqüència reconeixen que la violència domèstica és una experiència comuna per a les dones que estan exposades al perill. De tota manera, continua havent-hi una separació clara entre la violència domèstica i la violència exercida per desconeguts que manté la il·lusió que la por de la delinqüència està vinculada directament amb la percepció de la dona d'estar en perill davant d'homes desconeguts i fora de control.

La persistència de la imatge d'un delinqüent perillós no hauria de ser cap sorpresa. Tal com indica Sparks (1992), no hi ha cap vincle simplista entre la por i el risc de la delinqüència. Hi ha referents culturals molt arrelats sobre la naturalesa de la delinqüència, la por, el perill, la culpa o la ciutadania responsable que tenen una

4. La meua filla acaba de començar a estudiar a la universitat. El seu lot de benvinguda incloïa un opuscle sobre com evitar els actes delictius.

presència destacable en els debats sobre el risc (Douglas 1992; Luhmann 1993) i que jo crec que estan latents en totes les anàlisis sobre la violència. Molt sovint, els debats criminològics d'avui dia deixen aquestes complexitats de banda. Tal com va dir Walklate (1997), la por de la delinqüència té un gran valor en la representació popular del bo/dolent (Sparks 1993; Madriz 1997a). La relació entre por i violència té a veure amb els discursos biològics i psicològics i, d'aquesta manera, la legítima. Les imatges utilitzades per vendre dispositius de seguretat o els impresos informatius mostren homes que són amenaçadors i que s'amaguen en carrerons foscos o van mal arreglats. En canvi, les experiències que sovint expliquen les dones inclouen una conducta maltractadora masculina amb actituds afectuoses i no violentes. Les conseqüències pràctiques d'aquestes contradiccions, independentment de si la nostra por prové de la delinqüència pròpiament dita o del seu risc, són que els impresos informatius de prevenció de la delinqüència esperen que sapiguem evitar el perill causat per desconeguts i, també, sapiguem buscar solucions per a la violència domèstica.

La inclusió de la violència domèstica en els impresos informatius sobre la prevenció de la delinqüència reconeix que és un fet comú en les vides de les dones. Quin tipus de coneixement es mostra en aquest tipus de publicacions? Demanar una compensació pels actes violents domèstics assumeix que les persones que s'enfronten a la violència en l'àmbit privat ja han gestionat la seva por, les contradiccions (l'home és perillós i, al mateix temps, amorós) i els danys que poden ser-ne conseqüència. Poques vegades es reconeix la càrrega implícita en aquestes assumpcions. Ni les contradiccions. Les dones que no abandonen els homes violents se solen representar com a dones que gaudeixen dels maltractaments, com a mares o simplement com a víctimes dèbils d'abusos diversos. Les dones que han patit actes violents també poden quedar mudes davant la dissonància que apareix quan s'etiqueta la persona estimada amb la paraula «violent». L'actitud activa de les dones (les estratègies creatives que fem servir per minimitzar l'impacte de la violència en les nostres vides i les dels nostres fills) també queda exclosa dels impresos informatius. Tal com va dir O'Malley (1992), la càrrega de la responsabilitat de minimitzar el risc de la delinqüència, que assumia l'Estat mitjançant l'aparell de justícia penal, ara recau en la ciutadania en forma d'autoprevenció de la delinqüència.

L'orientació per a la prevenció de la delinqüència inclou moltes suposicions contradictòries a les publicacions per a dones. Per exemple, enumera un cert nombre de propostes per a les dones per evitar els homes violents en l'àmbit públic. Per evitar l'amenaça del mascle perillós i a l'aguait («l'altre»), se'ns donen consells sobre com ens hem de desplaçar quan anem a prop i lluny («porteu benzina al cotxe»), com ens hem de vestir, com hem de caminar, com hem de parlar amb un possible intimidador, com hem de demostrar fermesa i com hem de controlar les nostres vides modernes (Stanko 1990; Gardner 1988). Al mateix temps, aquestes estratègies de precaució per minimitzar la violència masculina són mètodes que mostren una conscienciació de la relació que les dones tenen amb els homes (el «perillós»). Aquesta percepció d'inseguretat en la nostra relació amb els homes no està restringida a l'orientació sobre la prevenció de la delinqüència, sinó que està arrelada en la nostra consciència rutinària sobre la nostra respectabilitat en la vida

quotidiana. El que està *en situació de risc* per a les dones en una trobada amb homes potencialment violents és un «ego afeblit». I, a mesura que el risc es va assumint com a normal (Walklate 1997), l'individu perillós (el delinqüent) cada vegada es veu com a més dolent. Ara bé, només l'exterior del dolent és potencialment perillós. Les orientacions d'autoajuda sobre la violència domèstica tracten aquesta violència com si li pogués passar a qualsevol dona, però aquest perill privat no es pot preveure en el col·lectiu. La violència domèstica rara vegada es veu com un problema, per exemple, en els debats sobre polítiques públiques locals, i la transformació de les polítiques comunitàries substancia la seguretat en llocs públics, no privats.

2. QUÈ APORTA UNA VEU DE GÈNERE SOBRE LA SEGURETAT A LA NOSTRA CONCEPCIÓ DE LA POR DE LA DELINQUÈNCIA DE LES DONES?

L'anàlisi d'O'Malley (1992) sobre els fonaments teòrics dels diversos enfocaments de la prevenció de la delinqüència destaca la força de la prudència individual en les estratègies governamentals de reducció de la delinqüència concebudes a finals del segle xx. Influït per la concepció de Foucault del poder disciplinari, O'Malley demostra que l'evitació de la victimització es transforma clarament en un problema de la gestió individual del risc. L'orientació per a la prevenció de la delinqüència ens demana que reduïm les possibilitats de trobar-nos amb la delinqüència. Així, doncs, no ens hauria de sorprendre que l'especulació sobre els estils de vida de les víctimes passi a ser el primer pas en qualsevol explicació de la victimització, ja que els investigadors volen saber si hi ha diferències entre les víctimes i les no-víctimes i, en cas afirmatiu, quines són. La informació compilada per les enquestes sobre delinqüència emfasitzaven la perillositat de determinats espais públics per a determinats tipus de víctimes. Es va estudiar quina relació hi havia entre l'exposició al risc de la delinqüència i el fet d'anar a la feina, desplaçar-se en transport públic, beure en espais públics, anar a peu pel barri, etc. De tota manera, les orientacions sobre prevenció de la delinqüència són genèriques, pensades per a una persona estàndard amb un mode de vida estàndard.

El risc de la delinqüència passa a ser personal i la por es considera racional o irracional segons el context personal de cadascú. Tal com afirmo aquí, la por de la delinqüència —basant-me en el que he llegit sobre els debats relacionats amb el seu naixement conceptual— reconeix l'impacte de l'ansietat social en molts tipus diferents de persones. Si el risc s'ha de valorar segons la incertesa, aquesta incertesa no recau en la modificació d'estils de vida personals, sinó d'estructures socials generals. El gènere continua essent important i és una de les bases de l'estructura social. Vivim una època plena d'incertesa: la recessió global, els perills naturals i els que crea l'ésser humà (des de les explosions nuclears fins a l'abocament de residus tòxics), una despesa pública incerta, entre altres. Tots aquests factors contribueixen a crear inseguretats importants sobre la vida quotidiana.⁵ El risc, segons Mary

5. Si voleu veure una anàlisi més detallada sobre la modernitat, vegeu Giddens 1984; Beck 1992.

Douglas, «cobreix perfectament les necessitats forenses de la nova cultura global» (1992, 22). Les cultures necessiten un «vocabulari forense» comú amb el qual es pugui conceptualitzar el perill. Ara, el terme *risc* es fa servir per descriure una amenaça potencial. Les inversions arriscades són aquelles en què un pot perdre diners. Un barri «arriscat» pot ser aquell en què hi ha una presència important de delinqüència. Un tractament arriscat és aquell amb què no es pot garantir la recuperació. I, en la cultura actual de consum i elecció, les eleccions incorrectes impliquen una pèrdua. Parlar de risc potencial vol dir parlar d'incertesa, però l'ajust de la incertesa s'enfoca com a problema de prudència *individual*, no col·lectiu.

Si reconeixem la por de la delinqüència de les dones, què fem aflorar com a risc? Tot i que a les enquestes se situïn adequadament els *riscos de delinqüència* entre altres situacions de perill que poden suposar un gran dany per a la vida de les persones, no hi ha cap discussió sobre la seguretat en relació amb el concepte de gènere, que existeix teòricament dins i fora del risc. Em fa la impressió que els debats actuals, nascuts en la conjuntura de la modernitat (Giddens 1984), no tenen en compte el context de la incertesa de gènere. És en aquest punt on trobem una major tensió en els debats sobre la victimització i el risc. Crec que el problema principal, com a mínim quan pensem en la victimització, és garantir la seguretat a les dones. Tal com comentaré més endavant, això és especialment greu en contextos polítics amb uns nivells alts d'inseguretat, com ara Sud-àfrica, el Sudan o Bòsnia.

De què serveix la informació sobre els riscos de victimització si no es debat sobre la possibilitat de tenir seguretat? Quan el debat se centra en l'evitació de riscos, especialment la que es pot organitzar individualment, no s'aconsegueix connectar amb un debat general sobre la inseguretat que té l'origen en els desavantatges estructurals. El coneixement criminològic acumulat sobre el risc de victimització per mitjà d'un gran nombre d'enquestes locals, nacionals i internacionals, no ha aconseguit calmar la por i l'ansietat de les dones en relació amb la delinqüència.

Passa massa vegades que el coneixement criminològic sobre el risc de victimització ens ha fet mantenir mecanismes sofisticats per donar la culpa a la víctima per haver-se trobat la delinqüència (Elias 1986 i 1993). Com a «experts» criminòlegs, els investigadors d'enquestes sobre delinqüència han prestat molta atenció a les dimensions del risc davant la delinqüència, però crec que no han aconseguit prestar atenció al detall de la conceptualització del que volem dir amb el risc (en ell mateix). Això ha produït un reajustament del discurs sobre la víctima bona i la dolenta. Hem creat tècniques que es basen en una recerca suposadament científica per separar la víctima autèntica de la persona que no es mereix el nom de *víctima*. La imatge de la delinqüència, dominada per la informació basada en els delinqüents i acolorida amb les estadístiques de la policia, ja no és adequada. Actualment estem d'acord que molts dels maltractaments als infants, la violència racista, la violència de gènere i la majoria d'actes delictius contra la propietat no són denunciats per les víctimes o, finalment, no són enregistrats per la policia. Moltes de les víctimes, ho són més d'una vegada. En les societats occidentals, no tothom està sotmès al mateix risc.

En molts aspectes, em preocupa que els discursos sobre la violència no evolucionin. Pot ser que els riscos de la vida moderna hagin canviat, però els discurs-

sos sobre la violència continuen arrelats fermament als perills dels desconeguts. La imatge de la violència masculina contra les dones ha canviat molt poc en el discurs públic i popular. Evidentment, hi ha canvis en el reconeixement diferenciat de la violència domèstica. És veritat que una part de la tasca quotidiana de les institucions socials i estatals ha anat canviant amb la pressió exercida pels grups de feministes per canviar el que coneixem com a perill per a les dones. No hi ha dubte que les feministes han presentat nous discursos sobre el perill que els homes representen per a les dones, però no hi ha gaires proves que les forces que sostenen la violència masculina hagin canviat. Les explicacions de les dones sobre la violència masculina il·lustren la manera en què els homes fan servir la violència per controlar, imposar la seva superioritat o castigar. El repte del segle XXI és trobar una manera de debatre l'efecte de la violència, tenint en compte que moltes persones que fins ara no tenien poder han demanat transparència en les decisions de l'Estat i en els «avantatges» del progrés occidental. La violència no només és important per a les dones, sinó també per als homes, que també es veuen afectats per la «naturalitat» que s'atorga a la violència que experimenten. Ampliar el debat evitant explicacions simples sobre el perquè de la violència seria el primer pas per fer evident que l'efecte de la violència no és natural. Fer servir les experiències de perill i inseguretat de les dones és només un dels passos que cal fer per aclarir les complexitats de la seguretat, fins i tot avui dia.

3. HI HA INSEGURETAT DE GÈNERE PERÒ HI HA DONES QUE LA PATEIXEN AMB MÉS INTENSITAT

En aquesta part final, la pregunta és: què ens diuen tots els conflictes violents actuals i les preocupacions sobre els drets humans en aquests conflictes sobre el concepte occidental de *por de la delinqüència* (de les dones)?

Durant els últims deu anys s'ha fet molta feina en el sentit de vincular els drets humans de les dones amb la violència de gènere. S'ha reconegut clarament que el fet de promoure l'autonomia de les dones és vital per aconseguir la pau i la seguretat, una millor qualitat de vida i respecte pels drets humans.⁶ Aquest document estableix una línia de pensament sobre el gènere i la por de la delinqüència que vaig desenvolupar fa més de deu anys. La (in)seguretat de les dones ha estat un tema debatut arreu del món i s'ha creat un diàleg que situa la violència de gènere (majoritàriament violacions i violència domèstica) al bell mig del debat. Les jurisdiccions nacionals, les ONG internacionals i els tractats dels drets humans han prestat una atenció especial als drets humans i la seguretat de les dones. La declaració de les Nacions Unides ratificava com a drets humans fonamentals «la dignitat i la vàlua de la persona humana, amb els mateixos drets per a homes i dones».⁷ Si escoltéssim les preocupacions sobre la seguretat de les dones en el discurs

6. Vegeu: www.unfpa.org.

7. Articles 1(3), 55 i 56 de la Declaració de les Nacions Unides.

actual de la «guerra contra el terror», continuàrem atribuint la major part del perill contra les dones en mans dels homes que els són coneguts o en la sistemàtica amb què els homes ataquen les dones i les fan objecte de la violència de gènere en casos de guerra i conflictes civils.

El «problema» de la seguretat de gènere específica de les dones rau en la seva relació amb els homes i, sobretot, en l'àmbit privat, independentment de si parlem de dones que viuen a la Gran Bretanya, a Catalunya o a l'Afganistan. Està clar que l'entorn general per a la seguretat és totalment diferent en aquests països. No obstant això, el que sorprèn més sobre la violència i la inseguretat específica de gènere que tenen l'origen en la part física i sexual de la violència és que hi ha nivells d'amenaça, genèrics i individuals, que afecten de manera diferent dones diferents, no només per motiu d'on viuen sinó també a causa del nivell d'amabilitat dels homes que hi conviuen. Això no afecta només la seva vida privada, sinó també la vida pública.

I tampoc no podem oblidar els efectes específics de gènere de les «guerres contra el terrorisme» actuals. Des que va començar la guerra al Darfur el febrer de 2003, per exemple, en el regnat de la violència dels Janjaweed s'han violat dones sistemàticament com a element de terror conscient. Jo diria que hi ha una certa continuïtat entre la manera en què les dones pateixen la guerra i els contextos domèstics. Un estudi recent sobre l'opinió de les dones sobre com es vivia després d'una lluita armada prolongada (Irlanda del Nord, Sud-àfrica i Líban) va descobrir que les dones volen alguna cosa més que una simple «seguretat» postconflicte violent. Les dones entrevistades en aquests tres països deien que volien que hi hagués una transformació de la seva vida en relació amb la dels homes i, especialment, deien que la inseguretat causada per la violència domèstica era un problema postconflicte (Hillyard 2006).

El discurs de la por de la delinqüència de les dones s'hauria d'eixamplar més enllà dels límits dels discursos criminològics dels cossos de seguretat de l'Estat que se centren en l'actuació policial i la seguretat domèstica. Està clar que hi ha diferències entre gèneres i les diferències afecten la manera de percebre els avantatges d'estar segura.

BIBLIOGRAFIA

- BECK, U. (1992) *The Risk Society*. Londres: Sage.
- CRENSHAW, KW (1994) «Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics and violence Against Women of Colour». A: FINEMAN, M.; MYTIKUIK, R. [ed.] *The Private Face of Public Violence*. Londres: Routledge.
- DOUGLAS, M. (1992) *Risk and Blame*. Londres: Routledge.
- ELIAS, R. (1986) *The Politics of Victimisation*. Oxford: Oxford University Press.
- ELIAS, R. (1993) *Victims Still*. Londres: Sage.
- GARDNER, C. (1988) «Access information». *Social Problems*, 35(3), p. 384-397.
- GARDNER, C. (1995) *Passing by: Gender and Public Harassment*. Berkeley, Califòrnia: University of California Press.

- GARLAND, D. (1996) «The limits of the sovereign state: strategies of crime control in contemporary society». *British Journal of Criminology*, 36(4), p. 445-471.
- GIDDENS, A. (1984) *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- GOODEY, J. (1994) «Fear of Crime: What Can Children Tell Us?». *International Review of Victimology*, 3, p. 195-210.
- HALE, C. (1996) «Fear of Crime: A review of the literature». *International Review of Victimology*, 4, p. 79-150.
- HILLYARD, P. (2006) «Re-Imagining Women's Security and Participation in Post-Conflict Societies». *Economic and Social Research Council*, núm. RES-223-25-0066 [informe final].
- HOLLAND, J.; ROMAZANOGLU, C.; SHARPE, S.; THOMSON, R. (1998) *The Male in the Head: Young People, Heterosexuality and Power*. Londres: The Tufnell Press.
- LUHMANN, N. (1993) *Risk: A Sociological Theory*. Nova York: Aldine de Gruyter.
- MADRIZ, E. (1997a) *Nothing Bad Happens to Good Girls*. Berkeley, Califòrnia: University of California Press.
- MADRIZ, E. (1997b) «Images of Criminals and Victims: A Study of Women's Fear and Social Control». *Gender & Society*, 11, p. 342-356.
- O'MALLEY, P. (1992) «Risk, power and crime prevention». *Economy and Society*, 21, p. 252-275.
- O'NEILL, D. (1998) «A Post-structuralist Review of the theoretical Literature Surrounding Wife Abuse». *Violence Against Women*, 4(4), p. 457-90.
- PAIN, R. (1993) «Crime, Social Control and Spatial Constraint» [conferència inèdita]. Universitat d'Edimburg.
- SPARKS, R. (1992) «Reason and unreason in "left realism": some problems in the constitution of fear of crime». A: MATTHEWS, R.; YOUNG, J. [ed.] *Issues in Realist Criminology*. Londres: Sage.
- SPARKS, R. (1993) *Television and the Drama of Crime*. Buckingham: Open University Press.
- STANKO, E.A. (1990) *Everyday Violence*. Londres: Pandora Press.
- STANKO, E.A. (1995) «Women, crime and fear». *Annals of the American Academy of Political and Social Science* (edició especial de W. Skogan), 539, p. 46-58.
- STANKO, E.A. (1996) «Warnings to Women: Police Advice and women's Safety in Britain». *Violence Against Women*, 2(1), p. 5-24.
- STANKO, E.A.; CURRY, P. (1997) «Homophobic violence and the self "at risk": interrogating the boundaries». *Social and Legal Studies*, 6(4), p. 513-532.
- STANKO, E.A. (1997) «Safety Talk: Conceptualising Women's risk Assessment as a "Technology of the Soul"». *Theoretical Criminology*, 1(4), p. 479-99.
- STANKO, E.A. (2000) «Victims R Us». A: HOPE, T.; SPARKS, R. [ed.] *Crime, Risk and Insecurity*. Londres: Routledge.
- WALKLATE, S. (1997) «Risk and criminal victimisation: a modernist dilemma?». *British Journal of Criminology*, 37(1), p. 35-45.
- YANAGISAKO, S.; DELANEY, C. (1995) *Naturalising Power: Essays in Feminist Cultural Analysis*. Londres: Routledge.